

Muqeddes Kitab

Injil 17-qisim

«Titus»

© Muqeddes Kitab 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Uyghurche Kalam Terjimisi»

Injil 17-qisim

«Titus»

(Rosul Pawlusning Titusqa yazgan mektupi)

Kirish söz

Rosul Pawlusning keyingi yillirining tarixi, shundaqla bu xetning azraq arqa körünüşliri toghruluq «Timotiylga (1)»diki «kirish söz»imizni körüng. Titus xush xewerni Pawlusning özidin anglap Mesihge ishengenidi (Pawlus 1:4de uni «**ortaq étiqadimizda öz oghlum bolghan Titus**» dep ataydu). U keyin Pawlusning «xush xewerchi guruppa»sining bir ezasi bolup köp seperlerde uninggha hemrah boldi. Uning toghruluq muhim bir pakit shuki, u Yehudiy emes, shundaqla xetne qilinghan emes idi (Gal.» 2:1, 2:3). Pawlusning Korintliqlargha yazghan ikkinchi mektupidiki köp yerlerdin uning bu söyümlük ademge shunche ishengenlikini we uni shunche etiwarlighanliqini körgili bolidu. Shu xettiki 2:13, 7:6, 7:13-14, 8:6, 8:16, 8:23, 12:18ni körüng. Bu ayetlerde u Titusni «qérindishim», «hemrahim», «xizmetdishim» dep ataydu we axirqi ayette uning toghruluq: «**Biz iikkiylen oxshash bir rohta yüriwatmamduq? Bizning basqan izimiz oxshash emesmiken?**» deydu.

Pawlus axirqi sepiride Krét arilidin ötkenidi. Ushbu xetning mezmunigha qarap nurghun ademler xush xewerni qobul qilghan, shundaqla jamaetlerde yigilghan bolsa kérek. Pawlusning bashqa yerlerde jiddiy ishliri bolghachqa Titusni shu yerde qaldurghanidi. Sewebi 1:5de bayan qilinidu: —«**Séni Krét arilida qaldurushtiki seweb, orundilip bolmighan ishlarni bir terep qilishing üçün we her sheherde sanga tapilighinimdek jamaetke aqsaqallarni tiklashing üçün idi**».

Shuningdek aqsaqallarning qandaq salahiyiti bolushi, ularning tallinish yoli bu mektupning muhim bir qismi bolidu.

Krét Ottura Dénigizgha jaylashqan, uzunluqi texminen 450 kilométr, kenglik texminen 70 kilométr bolghan chong aral. Pawlus bilen Titus u yerdin ötken chaghda pütün ahali belkim 300 ming adem idi. Ular aral etrapidiki 100 kichik «sheher»de bölünüp turatti. Uning tupriqi intayin munbet, hawasi mol hosul élishqa intayin bap kélidu; shunga köp ejir singdurmey herxil ziraet we méwilerni östürgili bolidu. Aralda köp taghliq yerler bolup, qoy we öchke padilirini baqqili bolidu. Pawlus shu yerde bolghan waqtida u Rim impériyesining astidiki bir ölke idi.

Pawlus bilen Titus shu yerge barghanda xelqler ichide alliqachan étiqadchilar bar bolushi mumkin idi; chünki Muqeddes Roh Yérusalémdiki jamaetke chüshken künide rosul Pétrusning Mesihni jakarlighinini anglighuchilar arisida Krétliq bezi Yehudiylar bar idi («Ros.» 2:11).

Pawlus Krétliqlarning mijez-xulqi toghruluq ularning Épiménidis isimlik bir shairining sözlirini neqil keltüridu. U öz yurtdashliri toghruluq mundaq yazghan: — «**Krétlar hemishe yalghan sözleydighanlar, wehshiy haywanlar we hurun toymaslardur**». Pawlus uning bu sözini testiqalaydu. Buning üstide oylap baqsaq, mushundaq yaman illetler bir ademde

mujessemleshken bolsa, bu intayin alahide ehwal hésablinidu. Adette hurunluq bilen zorawanliq eyni bir ademde körülmeydu. Mushundaq bir xelq bilen bardi-keldi qilish tolimu tes ish! Mushu sözdin yene shuni bilimizki, herbir xelq yaki milletning «pewqul’adde gunahliri» bolidu. Halbuki, Xuda aldida melum bir elning bu «pewqul’adde gunahliri» ularni bashqa ellerdin ela yaki better qilmaydu — herbir elning pewqul’adde gunahliri bar, shundaqla herbir insan beribir gunahkardur. Lékin Xudaning jarchisi özi barghan yerdiki xelqning mushundaq «pewqul’adde gunahliri»din xewerdar bolushi kérek; shuning bilen u melum elning xizmitide bolghanda, ulargha qaysi gunahlardin alahide hézi bolush kéreklikli toghrisida toghra agahlandurushqa qorallangan bolidu (1:13-16ni körüng). Beziler belkim: «Kishiler Mesihge ishengendin kéyinla, ularning kona gunahlirimu yoqap ketken» déyishi mumkin. Lékin bu ish köp qétimlarda xush xewerni yetküzüshning éniq yaki éniq emeslikli bilen baghliqtur. Muqeddes Rohning küchlük wehiyisi bolmisa kona illetler jamaette asanla qayta peyda bolidu we mana shu sewebtin Pawlus Krét xelqining «alahide gunahliri» toghruluq sözleydu.

Yene démisek bolmayduki, xetning köp yerliri («Timotiygha (1)»ning yézilish uslubigha oxshash) peqet Titusqila emes, belki «qizim sanga éytay, kélinim sen angla!» dégendek, uning keynide turghan jamaetkimu qaritilghan. Pawlusning xette bolghan meqsetliri jamaetning bu xetni oqushi we jamaetning uning Titusqa jékiligenlirini biliwélishini öz ichige alghanidi. Xettin shuni körüwélish mumkinki, gerche Pawlus Titusni aqsaqallarni tallap békitishke qaldurghan bolsimu, u bu wezipini orunlash jeryanida bezilerning kemsitishlirige duch kelgenidi. Kemsitishning sewebi uning yash bolghanliqidin emes (Timotiy shu sewebtinmu bezilerning kemsitishige uchrighan), belki uning Yehudiy bolmighanliqidin bolsa kérek; bezi Yehudiy étiqadchilar belkim «biz Xuda tallighan xelqtin bolghan emesmubiz?» dep özlirini bashqa eldin bolghan étiqadchilardin ewzel chaghlighanidi (2:15ni körüng, «1Tim.» 4:12 bilen sélishturung). Beziler uningdin: «Uning aqsaqallarni tallighudek némisi bar?» dep gumanlanghan. Mushundaq gumanlarni yoqitish üçün Titusqa nisbeten alliqachan éniq bolghan wezipini Pawlus xétide qayta tapilaydu — démek, uning rosulning biwasite yolyoruqi we toluq hoquqi bilen aqsaqallarni tallap békitish wezipisi bar dep ispatlinidu.

Kréttiki jamaetlerning hemmisi Mesihni qutquzghuchum dep étirap qilghan, elwette. Lékin ularning arisida yene Musa peyghemberge chüshürülgen Tewrat qanunidiki «resim-yosun»larni jamaetke yüklimekchi bolghan bezi Yehudiy qérindashlar bar idi. Uning üstige ular özlirining «nesebname»liri bilen bend bolup bular arqiliq özlirining bashqilardin üstünlükini ispatlimaqchi bolushqanidi, shuningdek tayini yoq Yehudiy epsanilirige köp köngül böletti (bu toghruluq «Timotiygha (1)»diki «qoshumche söz»ni körüng).

Herbir xétidikidek Pawlus Xudaning bu adimining jamaetke nemune körsitishini jékileydu, shundaqla uning jamaetni halaketke yüzliniwatqan dunya aldida Xudaning muhebbiti, sewr-taqetlikli, heqqaniyliqi, muqeddeslikli we heqiqetlikini körsitidighan nemune bolushqa jékilishini tapilaydu (2:1-3:9).

Mezmun: —

1. Salam (1-bab 1-4-ayetler)
2. Jamaet aqsaqallirining salahiyiti (1-bab 5-16)
3. Jamaet ezalirining mes'uliyiti (2-bab)
4. Yolyoruq we agahlandurush (3-bab 1-11)
5. Axirqi söz (3-bab 12-15-ayetler)

••••••••

Titusqa

Rosul Pawlus Titusqa yazghan mektup Salam

1 ¹Xudaning tallighanlirigha amanet bolghan étiqad we ixlasmenlikke élip baridighan heqiqetning bildürülüşü üçün, Eysa Mesihning rosuli qilip teyinlengen, Xudaning quli bolghan menki Pawlustin sanga salam — ²(bu étiqad we heqiqet menggülik hayatqa baghlanghan ümidni élip kélidu; bu menggülik hayatni mutleq yalghan éytmaydighan Xuda hemme dewr-zamanlardin ilgilirila wede qilghanidi; ³lékin hazir wedisining waqti kélip Qutquzghuchimiz Xuda buning kalam-xewirini Öz emri bilen manga tapshurghan jakar arqiliq ashkarilidi) ⁴— ortaqlıq étiqadimizda öz oghlum bolghan Titusqa salam! XudaAtimiz we nijatkarimiz Mesih Eysadin sanga méhir-shepset we xatirjemlik bolghay!

Titusning Krét arilidiki xizmiti

⁵Séni Krét arilida qaldurushtiki seweb, orundilip bolmighan ishlarni bir terep qilishing üçün we her sheherde sanga tapilighinimdek jamaetke aqsaqallarni teyinlishing üçün idi. ⁶Aqsaqallıqqa teyinlinidighan kishi eyibsiz bolushi, bir ayallıq, perzentliri bolsa étiqad qilghuchi bolushi we ishlirida shallaqlıq qilidighan yaki ata-anisigha boysunmaydighan eyibliri bolmighan bolushi kérek.

⁷Chünki jamaetning yétekchisi Xudaning ailisige ghojidar bolush süpitide, eyibsiz bolushi kérek; bashbashtaq emes, térikkek emes, haraq-sharabqa bérilgen emes, zorawan emes, nep-saniyetchi emes, ⁸belki méhmandost, saxawetlik, yaxshiliqni söyidighan, salmaq, adil, ixlasmen we özini tutuwalghan bolushi lazim. ⁹U yene saghlam telim bilen righbet-teselli bérish üçün we qarshi chiqquchılarga reddiye bérish üçün, tapshurulghan telimdiki ishenchlik

1:1 «Xudaning tallighanlirigha amanet bolghan étiqad we ixlasmenlikke élip baridighan heqiqetning bildürülüşü üçün...» — bu söz bolsa: (1) Xudaning Özi tallighan xelqige tapshurghan özgermes étiqadqa muwapiq, Xudaning uningda bolghan meqsiti üçün; (2) Xudaning tallighanlirini mushu étiqadqa éristürüş üçün; (3) Xudaning tallighanlirining étiqadini algha sürüş üçün dégen üç menini öz ichige élishi mumkin.

1:2 Chöl. 23:19; Rim. 16:25; Ef. 1:9; 3:9; Kol. 1:26; 2Tim. 2:13; 1Pét. 1:20.

1:3 Ros. 20:24; 2Kor. 2:12; 7:14; 8:6,16; Gal. 1:1; 2:3.

1:4 «ortaqlıq étiqadimizda öz oghlum bolghan Titusqa...» — bu ibare shübhisiz shuni körsitiduki, Titus xush xewerni eslide Pawlustin anglighan we shundaqla uninggha ishinip hayatqa érishkenidi. Shuning bilen (Pawlus bashqa yerlerde köp éytqinidek) rohiy jehettin Titusni xush xewer arqiliq «tughdi» we uninggha rohiy jehettin atidek boldi.

1:4 Ef. 1:2; Kol. 1:2; 2Tim. 1:2; 1Pét. 1:2.

1:5 2Tim. 2:2.

1:6 «Aqsaqallıqqa teyinlinidighan kishi eyibsiz bolushi, bir ayallıq... bolushi kérek» — «bir ayallıq» yaki «bir ayalning éri», belkim «öz ayaligha sadiq» dégen menide. Bu toghruluq «Timotiyygha (1)»diki «qoshumche söz»imizni körüng. «perzentliri bolsa étiqad qilghuchi bolushi ... kérek» — yaki, «perzentliri bolsa sadiq bolushi... kérek».

1:6 1Tim. 3:2.

1:7 «jamaetning yétekchisi Xudaning ailisige ghojidar bolush süpitide, eyibsiz bolushi kérek; bashbashtaq emes...» — «bashbashtaq» — grék tilida bu söz «shexsiyetchi, menmenchi» dégen menilernimu öz ichige alidu. «haraq-sharabqa bérilgen emes, zorawan emes, nep-saniyetchi emes...» — «nepsaniyetchi» grék tilida «özini bulghaydighan nepsaniyetchilikke bérilgen» dégen bir söz bilen ipadiliniidu. Bu sözge qarighanda, pul we mal-dunyani qoghlishish insanni haram qilip bulghaydu. Bu téma toghrisida yene «Luqa» 16:9-11 we shu ayetlerdiki izahatlarni we «Luqa»diki «qoshumche söz»imizdiki 16-bab toghruluq «naheq dunyagha tewe bolghan mal-dunya» dégen mezmunnı körüng.

1:7 Law. 10:9; Mat. 24:45; 1Kor. 4:1; Ef. 5:18; 1Tim. 3:3,15; 1Pét. 5:2.

1:8 «belki méhmandost, saxawetlik, yaxshiliqni söyidighan, salmaq, adil, ixlasmen we özini tutuwalghan bolushi lazim» — grék tilida «saxawetlik, yaxshiliqni söyidighan» birla söz bilen ipadiliniidu.

1:8 1Tim. 3:2.

kalam-sözde ching turushi kérek.

¹⁰Chünki hazir bimene söz qilidighan, kishilarning könglini owlap ézitquluq qilidighan, öz bëshimchiliq qilidighan köpligen kishiler bar, bolupmu xetniliklerdin chiqqanlar bar...¹¹ Ular-ning aghzini étish kérek; chünki ular haram dunyani dep ögitishke tégishlik bolmighan telim-lerni ögitip, hetta pütün aililerni nabut qilmaqta...¹² Shulardın biri, yeni Krét arilidikilerning özining bir peyghembiri: «Krétlar hemishe yalghan sözleydighanlar, wehshiy haywanlar we hurun toymaslardur» dégen..

¹³⁻¹⁴ Bu guwahliq heqiqettur; shunga ularning étiqadta saghlam turushi üçhün, shundaqla Yehudiy epsanilerge we heqiqettin chetnigenler toquwalghan insaniy qaide-belgilimilerge qulaq salmasliqi üçhün ularni qattiq eyiblep agahlandurghin..

¹⁵ Pak kishiler üçhün hemme nerse pak; lékin bulghanghan napaklar we étiqadsizlar üçhün héchqandaq nerse pak emestur. Chünki ularning oy-piklirimu, wijdanimu bulghinip ketken..

¹⁶ Ular Xudani tonuyimiz dep dawrang qilsimu, lékin emelliride Uningdin tanidu; chünki ular yirginchlikler, héchgep anglamaydighanlar, héchqandaq yaxshi ishlarni qilishqa yarimaydighanlardur.

Saghlam telimge layiq yashash

2¹Lékin sen bolsang saghlam telimge qandaq uyghun yashashni ögitishning kérek.
²Yashanghan erlerge, hoshyar, salmaq, temkin, étiqadta, méhir-muhebbette we sewrtaqette saghlam bolushni tapilighin. ³Shuningdek, yashanghan ayallargha yürüş-turushta ixlas-muqeddeslikke layiq bolushni, chéqimchiliq qilmasliqni, haraq-sharabqa bérilmeydighan bolushni, güzel ishlarni ögetküchiler bolushni tapilighin..⁴⁻⁵ Buning bilen ular yash ayallargha erlirige köyünüş, balilirigha köyünüş, salmaq bolush, pak bolush, öy ishlirini puxta qilish, méhriban bolush we öz erlirige boysunushni ögiteleydu. Shundaq bolghanda Xudaning sözi qarilanmaydu.

⁶ Shuningdek yash erlernimu salmaq bolushqa jékiligin. ⁷Özüngmu hemme ishta güzel emel-liring bilen ulargha ülge bolghin; telim berginingde pak-diyaretlik, éghir-bésiq bolup, ⁸héchkim qusur taplmaydighan, saghlam sözlerni yetküzgin; buning bilen, qarshi chiqquchilar biz

1:9 «u yene saghlam telim bilen righbet-teselli bérish üçhün we qarshi chiqquchilargha reddiye bérish üçhün...» — «saghlam telim» bolsa Pawlusning köp ishliqidighan ibarisi. Xudadin kelgen telim heqiqet, toghra elwette, u özini qobul qilghanlarda saq, saghlam rohiy hayatni hasil qilidu we quwwetleydu.

1:10 «... kishilarning könglini owlap ézitquluq qilidighan, öz bëshimchiliq qilidighan köpligen kishiler bar, bolupmu xetniliklerdin chiqqanlar bar» — «xetniliklerdin chiqqanlar» Yehudiylar yaki eslide Yehudiylarning «sinagog»igha qobul qilinish üçhün xetne qobul qilghanlarni körsitidu. Bezi alimlar «xetnilikler»ni xetnilikni qobul qilish kérek dep telim bergenlerni körsitidu, dep qaraydu. Lékin töwendiki 11-ayetke qarighanda ularning hertürlük ziyaniq telimliri bar idi.

1:10 Ros. 15:1.

1:11 «ular haram dunyani dep ögitishke tégishlik bolmighan telimlerni ögitip, hetta pütün aililerni nabut qilmaqta» — «haram dunyani dep»: — telim (meyli toghra bolsun, natoghra bolsun) bérishtiki meqset dunyagha érishish bolsa beribir haram ish bolidu, elwette.

1:11 Mat. 23:14; 2Tim. 3:6.

1:12 «shulardin biri, yeni Krét arilidikilerning özining bir peyghembiri: «Krétlar hemishe yalghan sözleydighanlar, wehshiy haywanlar we hurun toymaslardur» dégen» — Krétliq shair Epiménidis, miladiyedin ilgiri altinchi esirde yazghan shéir. «hurun toymighurlar» grék tilida «löm-lüm ashqazanlar» bilen ipadiliniidu — démek, ularning ashqazininin bashqa ezaliri yoq oxshaydu.

1:13-14 «shundaqla Yehudiy epsanilerge we heqiqettin chetnigenler toquwalghan insaniy qaide-belgilimilerge qulaq salmasliqi üçhün...» — «Yehudiy epsaniler» toghruluq «Timotiya (1)»diki «qoshumche söz»imiz (1:4 we 4:7-ayetler üstide toxtalghimizni)ni körüng. «...ularni qattiq eyiblep agahlandurghin» — «ularni» bolsa «Krétiki étiqadchilarni».

1:13-14 Yesh. 29:13; Mat. 15:9; Kol. 2:22; 1Tim. 1:4; 4:7; 6:20.

1:15 Mat. 15:11; 23:25; Ros. 10:15; Rim. 14:20,23.

2:3 1Tim. 2:9; 5:13; 1Pét. 3:3.

2:4-5 Yar. 3:16; 1Kor. 14:34; Ef. 5:22; Kol. 3:18; 1Pét. 3:1.

2:7 1Tim. 4:12; 1Pét. 5:3.

toghruluq yaman gep qilidighan yerni tapalmay xijil bolidu..

⁹ Qullargha öz xojayinlirini hemme ishta qanaetlendürüp ulargha boysunushni ögetkin. Ular gep yandurmay, ¹⁰ oghriliq qilmay, özlirining her jehette ishenchlik ikenlikini körsetsun. Ular buning bilen Qutquzghuchimiz Xudaning telimatigha her jehettin zinnet bolidu..

¹¹ Chünki Xudaning nijatni barliq insanlarga élip kélidighan méhir-shepqiti ayan boldi; ¹² u bizge ixlassizliq we bu dunyaning arzu-heweslirini ret qilip, hazirqi zamanda salmaq, heqqaniy, ixlasmén hayatni ötküzüshimiz bilen, ¹³ ulugh Xuda, nijatkarimiz Eysa Mesihning shan-sherep bilen kélidighanliqigha bolghan mubarek ümidimizning emelge éshishini intizarliq bilen kütüshni ögitidu.. ¹⁴ U bedel tölep bizni hemme itaetsizliklerdin azad qilish hemde bizni özi üçün pak qilip, Özige mensup bolghan, yaxshi emellerge qizghin intilidighan xelq qilishqa biz üçün qurban boldi..

¹⁵ Barliq hoququngni ishlitip bu ishlarni jakarlap éytqin, nesihet béríp jékiligin we agahlandurghin. Héchkim séni kemsitmisun..

Étiqadchilar qilishqa tégishlik ishlar

3¹ Jamaettikilerge shuni eslitip turghinki, ular hökümrnarlarga we hoquqdarlarga boysunup, shularning sözini anglisun, herqandaq yaxshi emellerni qilishqa teyyar tursun, ² héchkimning yaman gépini qilmisun, jédelxor bolmisun, mulayim bolsun, hemme ademge her jehette möminlik körsetsun..

³ Chünki biz özimizmu eslide nadan bolup, itaetsiz, azdurulghan, herxil shehwet-heweslerning hem lezzetlerning quli bolghan, rezillik we hesetxorluq ichide yashighan, nepretlik bolghan hem bir-birimizdin nepretlinidighanlardin iduq.. ⁴ Biraq Qutquzghuchimiz Xudaning insanlarga bolghan méhribanliq we méhir-muhebbiti ayan bolushi bilen, ⁵ (özimizning qandaqtur heqqaniy emellirimiz bilen emes, belki Uning rehim-shepqiti bilen) yéngidin tughulushta yuyushliri we Muqeddes Rohta yéngilishi arqiliq U bizni qutquzdi; ⁶ bu Rohni Xuda Nijatkarimiz

2:8 1Pét. 2:12,15; 3:16.

2:9 Ef. 6:5; Kol. 3:22; 1Tim. 6:1, 2; 1Pét. 2:18.

2:10 «... özlirining her jehette ishenchlik ikenlikini körsetsun» — bashqa birxil terjimisi: «... ular étiqadning her jehette yaxshiliqini körsitip bersun».

2:12 Ef. 1:4; Kol. 1:22; 2Tim. 1:9; 1Yuha. 2:16.

2:13 «ulugh Xuda, nijatkarimiz Eysa Mesihning shan-sherep bilen kélidighanliqigha bolghan mubarek ümidimizning emelge éshishini intizarliq bilen kütüshni ögitidu» — toluq 12-13-ayetning bashqa birxil terjimisi: «...u bizge ixlassizliq we bu dunyaning arzu-heweslirini ret qilip, hazirqi zamanda salmaq, heqqaniy, ixlasmén hayatni ötküzüshni ögitidu; shuning bilen biz buning bilen mubarek ümidimizning emelge éshishini, yeni ulugh Xuda, nijatkarimiz Eysa Mesihning shan-sheripining ayan qilinishini telpünüp kütimiz».

2:13 1Kor. 1:7; Fil. 3:20.

2:14 «U bedel tölep bizni hemme itaetsizliklerdin azad qilish hemde bizni Özi üçün pak qilip, Özige mensup bolghan, yaxshi emellerge qizghin intilidighan xelq qilishqa biz üçün qurban boldi» — Tewrat, «Zeb.» 130:8, «Ez.» 37:23, «Qan.» 14:2ni köring.

2:14 Gal. 1:4; 2:20; Ef. 2:10; 5:2; 1Ibr. 9:14.

2:15 1Tim. 4:12.

3:1 Rim. 13:1, 3-7; 1Pét. 2:13.

3:2 «héchkimning yaman gépini qilmisun, jédelxor bolmisun, mulayim bolsun, hemme ademge her jehette möminlik körsetsun» — Tewrat-Injilda «möminlik»ning néme menisi barliq toghruluq «Kolossidikilerge»diki «qoshumche söz»imizni (3:12 üstide toxtalghinimizni) köring.

3:2 Fil. 4:5; 2Tim. 2:24,25.

3:3 1Kor. 6:11; Ef. 2:1; Kol. 3:7; 1Pét. 4:3.

3:5 «... Yéngidin tughulushta yuyushliri we Muqeddes Rohta yéngilishi arqiliq U bizni qutquzdi» — «yéngidin tughulushta yuyushliri» grék tilida «yéngidin tughulushtiki «das süyi»». Tewrat dewridiki zamanlarda kahinlar ibadetxanida Xudagha yéqinlashish üçün pütkül tenlirini chong das («déngiz») ichide yuyushi kérek idi. Bu yerde ten ezalirini yuyush emes, ademning pütkül rohining yuyunishi körsitilidu, elwette.

3:5 Ros. 15:11; Rim. 3:20, 28; 4:2, 6; 9:11; 11:6; Gal. 2:16; Ef. 1:4; 2:4, 9; 2Tim. 1:9.

«Titus»

Eysa Mesih orqaliq wujudimizga mol quydi.⁷ Bu orqaliq, Xudaning méhir-shepqiti bilen heqqaniy qilinip, menggülik hayatqa érishish ümidini tutqan mirasxorlar bolduq.

⁸ Bu sözler ishenchliktur we bu heqiqetlerni alahide tekitlishingni telep qilimen. Shundaq qilghiningda, Xudagha étiqad qilghanlar özlirini yaxshi emellerni qilishqa bérilishke köngül bölidu. Bu ishlar insanlar üçün güzel we paydiliq.

⁹ Biraq exmiqane munaziriler, nesebnamilerdiki quruq gepler, jédel-majralar, Tewrat qan-unigha munasiwetlik talash-tartishlardin özüngni néri tutqin; chünki bular paydisiz we bi-menilikur..

¹⁰ Arigha bölgünchilik qilghuchi ademni bolsa bir-ikki qétim agahlandurghandin kéyin uning bilen bolghan bardi-keldini üziwet;¹¹ chünki bundaq ademni heqiqettin chetnidi, gunah sadir qiliwatidu, shundaqla özini özi jazagha mehkum qilghan dep bilisen.

Axirqi söz

¹² Artémasni yaki Tikikusni sanga mangdurghanda, mumkin qeder tézrek Nikopolis shehirige méning yénimgha kelgin, chünki u yerde qishlimaqchi boluwatimen..¹³ Adwokat Zénas bilen Apollosning sepirige köngül bölüp himmitingning bariche uzatqin; kem-kütিলiri bolsa, ularning hajitidin chiqqin..¹⁴ Bizning qowmimiz méwisiz qalmasliqi üçün hajetmenlerge yadrem qilip, özlirini güzel emellerni qilishqa béghishlashni ögensun.

¹⁵ Yénimdikilerning hemmisidin sanga salam. Étiqadta bizni söyidighalargha salam éyt. Méhir-shepget hemminglarga yar bolghay!

3:6 Ez. 36:25.

3:9 1Tim. 1:4; 4:7; 6:20; Tit. 1:14.

3:10 «Arigha bölgünchilik qilghuchi ademni bolsa bir-ikki qétim agahlandurghandin kéyin uning bilen bolghan bardi-keldini üziwet» — «arigha bölgünchilik qilghuchi adem» jamaetni (belkim ademni azduridighan telim bilen) bölmekchi bolidu.

3:10 Mat. 18:17; Rim. 16:17; 2Tés. 3:6; 2Tim. 3:5; 2Yuha. 10.

3:12 Ros. 20:4; Ef. 6:21; 2Tim. 4:12.

3:13 Ros. 18:24; 1Kor. 1:12.

Qoshumche söz

1:2

«Bu étiqad we heqiqet menggülik hayatqa baghlangan ümidni élip kélidu; bu menggülik hayatni mutleq yalghan éytmaydighan Xuda hemme dewr-zamanlardin ilgirila wede qilghanidi».

Pawlus mushu yerde Xuda «menggü hayat» «**hemme dewr-zamanlardin ilgirila**» wede qilghan, deydu. Tebiy halda bir soal tughuliduki, Xudaning bu wedisi kimgé qilinghan? Eger U «**hemme dewr-zamanlardin ilgirila**» wede qilghan bolsa, shu chaghda ya perishtiler ya ademler téxi mewjut emes idi. Shunga birdinbir xulase shu bolush kérekki, bu wede XudaAta teripidin Oghligha éytilghan. Oghli toghruluq Injilda «**Uningda** (esli) **hayat idi**» dep oquymiz («Yuh.» 1:3-4). Shuning bilen wede Uning Özi üçün biwasite emes, belki kelgüsi zamanlarda, menggülik hayat bilen yashawatqan bir xelq (yeni, jamaet) ning Oghligha béghishlinidighanliqini körsetken, dep qaraymiz. Bu wede yene, «Ibr.» 13:20de körsitilgen «menggülik ehde» bilen bir gep dep ishinimiz. Hazirqi Injil dewride insan teripidin bu ehde «yéngi ehde» dep atilidu; lékin Xudaning neziride u «menggülik ehde»dur. Chünki «yéngi ehde» emeliyette hemme dewr-zamanlardin ilgirila Xudaning könglige pükülgen, yeni Ata we Oghul otturisida tüzülgenidi («Rim.» 8:29-30; «Ef.» 1:4-5, 1:9-12, 3:8-11ni körüng).

Titusning kéyinki künliri

«Chünki Démas bu hazirqi dunyani tama qilghanliqi üçün méní tashlap Tésalonika shehirige ketti. Kriskis Galatiya ölkisige, Titus Dalmatiya ölkisige ketti» («2Tim.» 4:10).

Bu ayettin bilimizki, Pawlusning qolgha élinip, Rim shehirige apirilish sepiride Titus uninggha hemrah idi we belkim Pawlus zindanda yatqanda uninggha yademde bolghan. Ayettin yene uqimizki, u kéyin Pawlustin ayrilip Dalmatiya (hazirqi Yugoslawiye, Bosniya we Krodiye) ölkisige bardı. Bügünge qeder shu rayonlardiki xelqlarning «éghiz edebiyati»da Titus shu yerde zor méhir-muhebbiti we sadiq xizmiti arqiliq köp adamlarnı étiqadqa keltürgen, déyilidu.